

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання курсової роботи
з навчальної дисципліни

**«ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНИХ УТВОРЕНЬ МЕГАПОЛІСУ ТА
СУЧАСНОГО МІСТЯНИНА»**

*(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності С4 (053) – Психологія, освітньо-професійна програма
«Психологія. Соціально-психологічний супровід у мегаполісі»)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2025

Методичні рекомендації до виконання курсової роботи з навчальної дисципліни «Психологія соціальних утворень мегаполісу та сучасного містянина» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності С4 (053) – Психологія, освітньо-професійна програма «Психологія. Соціально-психологічний супровід у мегаполісі») / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : О. О. Долгопол, О. С. Іванченко. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2025. – 15 с.

Укладачі: доц. О. О. Долгопол,
О. С. Іванченко

Рецензент

О. О. Резван, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та професійної комунікації Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

*Рекомендовано кафедрою психології, педагогіки і мовної підготовки,
протокол № 12 від 27 травня 2025 року*

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Зміст курсової роботи.....	6
2 Технічні вимоги до оформлення курсової роботи.....	7
3 Теми курсової роботи.....	7
4 Види завдань, засоби контролю і максимальна кількість балів.....	10
5 Дотримання принципів академічної доброчесності під час підготовки курсової роботи	11
Список рекомендованих джерел.....	12

ВСТУП

Мета курсової роботи з дисципліни «Психологія соціальних утворень мегаполісу та сучасного містянина» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання за спеціальністю 053 «Психологія» (освітньо-професійна програма «Психологія. Соціально-психологічний супровід у мегаполісі») полягає у вивченні психологічних особливостей функціонування соціальних утворень у великому місті, аналізі впливу урбаністичного середовища на психіку сучасного містянина, а також у набутті студентами практичних навичок соціально-психологічного аналізу взаємодії особистості з мегаполісом, визначенні проблем урбанізації та розробці психопрофілактичних і корекційних рекомендацій.

Основні завдання курсової роботи:

1. Проаналізувати наукову літературу щодо теоретичних підходів до вивчення соціальних утворень мегаполісу та психології містянина.
2. Визначити особливості впливу урбаністичного середовища на поведінку, ментальне здоров'я та соціальні ролі мешканців великих міст.
3. Описати соціально-психологічну структуру окремого типу міського утворення (організація, спільнота, субкультура тощо).
4. Виявити психологічні труднощі, пов'язані з адаптацією людини до урбанізованого простору (стрес, самотність, перенасичення інформацією тощо).
5. Підготувати інформаційний міні-гайд, орієнтований на мешканців мегаполісу. (за обраною темою).
6. Розробити практичні рекомендації, інформаційні матеріали (буклети, листівки, постери тощо) для різних соціальних утворень або організацій міста.
7. Сформулювати висновки щодо специфіки психологічної взаємодії людини й урбаністичного середовища та обґрунтувати шляхи оптимізації цієї взаємодії.

Очікувані результати навчання:

ПРН11. Скласти та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПРН12. Скласти та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПРН13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПРН20. Вирішувати фахові практичні й дослідницькі завдання використовуючи базові знання, навички й уміння в галузі психології організації, HR-менеджменту, соціальної психології мегаполіса, психології сучасного містянина.

ПРН21. Застосовувати у професійній діяльності знання, вміння та навички реалізації соціально-психологічного супроводу діяльності організацій мегаполіса й персоналу з метою формування і підтримки психологічного мікроклімату, оптимізації командоутворення, професійного та особистісного зростання містянина в сучасних мінливих умовах середовища.

1 ЗМІСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота присвячена вивченню психологічних феноменів, пов'язаних із життям сучасної людини у великому місті. У межах роботи досліджується вплив урбанізованого середовища на формування соціальних зв'язків, ідентичності та психоемоційного стану мешканців мегаполісу. Зміст курсової охоплює три ключові змістові модулі, кожен з яких розкриває окремі аспекти досліджуваної проблематики.

Змістовий модуль 1. Історико-психологічний аналіз проблеми

У цьому розділі подано огляд наукових підходів до вивчення феноменів, пов'язаних із психологією урбанізованих спільнот. Розглядаються ключові теорії та концепції в межах соціальної, екологічної та урбаністичної психології, які допомагають зрозуміти особливості психологічного функціонування містян. Особлива увага приділяється впливу соціальних і культурних факторів (таких як темп життя, рівень анонімності, щільність населення, мультикультурність) на формування психіки та поведінки людини у мегаполісі.

Змістовий модуль 2. Дослідження психологічного комфорту містян.

Опис психоедукаційних підходів до формування психологічної культури сучасного містянина. Розробка авторської анкети та психоедукаційних вправ для містян. Проведення анкетування за власною анкетною.

Змістовий модуль 3. Аналіз дослідження психологічного комфорту.

У цьому розділі потрібно підготувати за результатами анкетування інформаційний міні-гайд, орієнтований на мешканців мегаполісу. У міні-гайді повинно бути: коротке пояснення проблеми простою мовою; 3–4 практичні поради/вправи; мотиваційне повідомлення («чому варто спробувати»).

Представити результати у формі презентації, постера або буклету.

Результати розглядаються у контексті теоретичних положень, окреслених у першому модулі. На основі отриманих висновків формуються рекомендації щодо покращення психологічного комфорту містян та окреслюються напрями для подальших досліджень у цій галузі.

Таким чином, курсова робота поєднує теоретичний аналіз, методологічну обґрунтованість та дослідження, що дозволяє комплексно розкрити обрану тему в межах психології соціальних утворень мегаполісу.

2 ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Структура курсової роботи повинна включати такі основні елементи: титульну сторінку, зміст, вступ, основну частину, висновки, список використаних джерел та літератури.

Оформлення тексту має відповідати наступним вимогам:

- шрифт – *Times New Roman*, розмір – 14 pt;
- міжрядковий інтервал – 1,5;
- у тексті використовується наскрізна нумерація посилань відповідно до послідовності згадування джерел;

Назви розділів і підрозділів виділяються напівжирним шрифтом.

Параметри сторінки:

- поля – верхнє та нижнє: по 2 см; ліве – 3 см; праве – 1 см;
- нумерація сторінок здійснюється у верхньому правому куті;
- сторінки, що містять назви розділів чи структурних частин (вступ, зміст тощо), нумерувати не рекомендується. Таким чином, фактична нумерація починається з четвертої сторінки (титульна – с. 1, зміст – с. 2, перша сторінка вступу – с. 3).

3 ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

1. Вплив міського середовища на психіку особистості.
2. Особливості емоційного стану мешканців мегаполісів.
3. Поведінкові стратегії містян у умовах високої щільності населення.
4. Адаптація особистості до стресових факторів урбаністичного простору.
5. Соціальна взаємодія в анонімному міському середовищі.
6. Формування ідентичності сучасного містянина.
7. Вплив темпу життя мегаполісу на когнітивні процеси особистості.
8. Соціальна ізоляція та відчуття самотності у мегаполісі.

9. Психологічні особливості міжособистісних відносин у мегаполісі.
10. Урбаністичний простір як чинник соціального конформізму.
11. Урбаніфобія та стратегія психологічної адаптації до мегаполісу.
12. Вплив архітектурного простору на психологічне благополуччя людини.
13. Молодь у мегаполісі як психологічна група ризику.
14. Гендерні особливості сприймання урбаністичного середовища.
15. Цифровізація та інформаційне перевантаження мешканця мегаполісу.
16. Екологічна свідомість як складник психології містянства.
17. Просоціальна поведінка в умовах великого міста.
18. Соціальні мережі як віртуальний простір містян.
19. Культурна ідентичність в умовах мультикультурного міста.
20. Вплив урбанізації на розвиток психологічних девіацій сучасного містянина.
21. Віртуальні ком'юніті як нова форма соціальних утворень мегаполісу.
22. Екологічна свідомість містян: психологічні механізми поведінкових змін.
23. Стрес у мешканців мегаполісу та механізми адаптації.
24. Культура споживання у мегаполісі: психологічні аспекти прийняття рішень.
25. Колективна пам'ять мегаполісу: як історія міста впливає на соціальні утворення.
26. Психологічні наслідки гіперконкуренції в мегаполісі.
27. Субкультури мегаполісу: їхня роль у формуванні особистості.
28. Психологія візуальної реклами в урбаністичному просторі.
29. Психологічні аспекти безпеки в мегаполісі.
30. Міські фестивалі та їхній вплив на соціалізацію.
31. Психологія графіті та стріт-арту в мегаполісі.

32. Цифровий стрес мегаполісу: як постійна онлайн-присутність впливає на психіку.
33. Ефект мегаполісу на емоційний інтелект містян.
34. Психологія міського натовпу: як великі скупчення людей впливають на поведінку.
35. Роль громадських просторів у формуванні соціальних зв'язків.
36. Феномен «відчуження» у мегаполісі.
37. Психологічні аспекти міської мобільності.
38. Вплив міграції на психологічний стан містян.
39. Соціальні ролі і стереотипи у мегаполісі.
40. Психологічні наслідки ритму життя у мегаполісі.

4 ВИДИ ЗАВДАНЬ, ЗАСОБИ КОНТРОЛЮ І МАКСИМАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ

Види завдань та засоби контролю	Розподіл балів
Змістовий модуль 1	20
Завдання 1. Визначення апарату психологічного дослідження (актуальність обраної теми, об'єкт, предмет дослідження, мета і завдання дослідження)	5
Завдання 2. Робота з літературними джерелами для визначення стану питання, визначення завдань дослідження, складання бібліографії з теми. Складання плану курсової роботи	5
Завдання 3. Написання вступу і теоретичного розділу	10
Змістовий модуль 2	20
Завдання 4. Розробка авторської анкети і вправ.	20
Змістовий модуль 3	20
Завдання 5. Написання практичного розділу	10
Завдання 6. Написання висновків	5
Завдання 7. Підготовка презентації	5
Підсумковий контроль – диференційований залік	40
Оформлення курсової роботи згідно з вимогами	10
Презентація роботи	15
Відповіді на питання за темою роботи	15
УСЬОГО ЗА МОДУЛЕМ	100

Після завершення обговорення результатів захисту курсових робіт і прийняття узгодженого рішення оцінки оголошують студентам. Шкала оцінювання наведена в таблиці нижче.

100-бальна шкала	Рівень компетентності	Чотирибальна/двобальна шкала	
		екзамен	залік
90–100	високий	відмінно	зараховано
82–89	достатній	добре	
74–81			
64–73	середній	задовільно	
60–63			
35–59	низький	незадовільно	не зараховано

5 ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Дотримання академічної доброчесності є одним із ключових засад освітньої діяльності. Під цим поняттям розуміють сукупність морально-етичних норм і встановлених законодавством правил, яких мають дотримуватися всі учасники освітнього процесу під час навчання, викладання, а також виконання наукових або творчих завдань. Метою дотримання академічної доброчесності є забезпечення довіри до результатів навчальної та наукової діяльності.

До порушень академічної доброчесності належать такі дії, як: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація чи фальсифікація даних, списування, обман, хабарництво, а також упереджене або несправедливе оцінювання.

У зв'язку з цим студент під час виконання навчального завдання зобов'язаний самостійно працювати над матеріалом, коректно використовувати джерела інформації, дотримуватися правил цитування, надавати правдиві відомості про результати своєї роботи.

Якщо буде виявлено порушення академічної доброчесності – зокрема плагіат, підробку або вигадкування результатів – така робота не допускається до захисту. У випадку виявлення порушень під час захисту, завдання автоматично отримує оцінку «незадовільно».

Контроль за дотриманням академічної доброчесності здійснює керівник роботи, який зобов'язаний запобігати будь-яким її порушенням з боку студента.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вернік, О. Особливості організації способу життя в урбаністичному середовищі [Електрон. ресурс] / О. Вернік // Психологія соціальної роботи: Збірник наукових праць. – Електрон. текст. дані. – 2009, Вип. 20. – С. 103–111. – Режим доступу: http://ecopsy.com.ua/data/zbirki/2009_20_1/sb20_ch1_14.pdf, вільний (дата звернення: 12.12.2025). – Назва з екрана.

2. Кудрявцев, К. О. Психодіагностика міського середовища [Електрон. ресурс] / К. О. Кудрявцев. – Електрон. текст. дані. – 2006. – Київ : Ін-т соціальної та політичної психології АПН України. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/229041662.pdf>, вільний (дата звернення: 12.12.2025). – Назва з екрана.

3. Кудрявцев К. Психологія образу міста: можливості застосування архітектурного психосемантичного диференціалу [Електрон. ресурс] / К. Кудрявцев, К. Фоменко // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія – Електрон. текст. дані. – 2021, (71) – С. 37–49. – Режим доступу: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/psychology/issue/view/101>, вільний (дата звернення: 12.12.2025). – Назва з екрана.

4. Данилевич Л. А. Курсові роботи з психології [Електрон. ресурс] : [навч.-метод. посіб.] / уклад. : Л. А. Данилевич, С. Ю. Діхтяренко. – Вид. 2-ге, допов. // МОН України, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини – Електрон. текст. дані. – Умань : Візаві, 2020. – 107 с. – Режим доступу: <https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/2020-%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%B2%D1%96-%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA-9.11.2020-%D1%80..pdf>, вільний (дата звернення: 12.12.2025). – Назва з екрана.

5. Мазурова Г. О. Психологічні особливості становлення образу міста-мегаполісу : кваліфікац. робота на здобуття освіт. ступеня магістр : спец. 053 Психологія [Електрон. ресурс] / Г. О. Мазурова ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, каф. психології. – Електрон. текст. дані. – Харків, 2022. – 53 с. : іл., табл. – Режим доступу: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/f59e9f39-1f0f-4eb7-94be-a7f05818dfa8>, вільний (дата звернення: 12.12.2025). – Назва з екрана.

6. Нікітіна П. ДІАГНОСТИКА РІВНЯ ПТСР СЕРЕД УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ПРИФРОНТОВОГО МЕГАПОЛІСА [Електрон. ресурс] / О. Нікітіна, П. Белова // Вісник Національного університету оборони України – Електрон. текст. дані. – 2024, 81(5) – С. 118–125. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2024-81-5-118-125>, вільний (дата звернення: 12.12.2025). – Назва з екрана.

7. Петрушенко О. Місто та його образ як фактори формування утопії = Town and its shape as factors in formation of utopia [Текст] [Електрон. ресурс] / О. Петрушенко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Електрон. текст. дані. – 2015, № 578. – Філософські науки. – С. 74–79. – Режим доступу: <https://koha.kname.edu.ua/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=126384>, вільний (дата звернення: 12.12.2025). – Назва з екрана.

8. Піддубна, Л. Буттєвість людини інформаційного суспільства в умовах мегаполісу [Електрон. ресурс] / Л. Піддубна // Глобалізований світ: міждисциплінарні філософські студії : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Житомир, 23–24 листопада 2017 р.). – Електрон. текст. дані. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. – С. 212–215. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/29140/1/Globalworld2017.pdf#page=212>, вільний (дата звернення: 12.12.2025). – Назва з екрана.

9. Препотенська, М. П. Буття людини мегаполісу (соціальні, культурні та екзистенціальні виміри) : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03. Інститут вищої освіти НАПН України [Електрон. ресурс] / М. П. Препотенська. – Електрон. текст. дані. – 2015 – Режим доступу: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/Prepotenska.28.09.2015_avtoref.pdf, вільний (дата звернення: 12.12.2025). – Назва з екрана.

10. Соціально-психологічний супровід у мегаполісі [Текст] [Електрон. ресурс] : колективна монографія / за заг. ред. О. О. Резван. – Електрон. текст. дані. – Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2024. – 342 с. – Режим доступу: <https://koha.kname.edu.ua/cgi-bin/koha/opac-ISBDdetail.pl?biblionumber=176501>, вільний (дата звернення: 12.12.2025). – Назва з екрана.

Електронне навчальне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання курсової роботи
з навчальної дисципліни

**«ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНИХ УТВОРЕНЬ МЕГАПОЛІСУ ТА
СУЧАСНОГО МІСТЯНИНА»**

*(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності С4 (053) – Психологія, освітньо-професійна програма
«Психологія. Соціально-психологічний супровід у мегаполісі»)*

Укладачі : **ДОЛГОПОЛ** Олена Олександрівна,
ІВАНЧЕНКО Ольга Сергіївна

Відповідальний за випуск *А. М. Приходько*
За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *О. С. Іванченко, І. В. Волосожарова*

План 2025, поз. 649М

Підп. до друку 22.12.2025. Формат 60 × 84/16.

Ум. друк. арк. 1,0.

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Чорноглазівська, 17, Харків, 61002.

Електронна адреса: office@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 8386 від 14.07.2025.